

Upeita muistoesineitä ja kiinnostavia tarinoita Karjalasta

Vammalan Karjalaseuran kevätkokouksen yhteydessä pidetyssä tarinaillassa 12.3.2023 Seukulla eli Vammalan seuratalolla aiheina olivat evakkokaskut sekä muistoesineet Karjalasta. Seijan esittämät evakkokaskut kirjasta ”Ilo pintaan vaik syvän märkänis” olivat todella viihdyttäviä, niitä oli hauska kuunnella ja niiden varaan olisi voinut helposti rakentaa koko tarinaillan. Ilo pintaan vaik syvän märkänis – evakkokaskuja kirjan ovat toimittaneet Harri Kaasalainen ja Eino S. Repo, ja kuvittanut Pentti Lehto, v. 1964.

Tällä kertaa tarinaillan pääosaan nousivat kuitenkin muistoesineet ja tarinat niiden takana. Kaikille järjestäjille, myös idean äidille Seija Hirvikoskelle, tuli vähän yllätyksenä se kuinka upeita muistoesineitä ja kiinnostavia tarinoita seuran jäsenillä oli esittää. Ne olivat todella näkemisen ja kuulemisen arvoisia, ja keskustelu niiden tiimoilta kävi vilkkaana.

Sotalapsen matkalaukku ja passi

Seija Suoranta (os. Äikäs, Valkjärveltä) oli tuonut mukanaan setänsä Martti Äikkään vanhan reissussa rähjäntyneen matkalaukun sekä Martin passin vuodelta 1949. Martti oli ollut sotalapsena Ruotsissa Sundsvallissa niin kauan, että hän oli oppinut siellä ruotsin kielen, mutta kun Martti oli sitten tullut takaisin, niin hän ei osannutkaan enää kunnolla suomea.

Seijan sukulaisten muistoesineitä Karjalasta on tallessa vain vähän, mutta hän kertoi kuinka oli löytänyt mummolastaan nämä Martti-sedän käytössä olleet esineet.

– Siellä on sellaiset isot puulaatikot, joilla tavaroita tuotiin, mutta muuten esineitä on kovin vähän. Mutta sitten löytyi Martin passi, joka on päivätty. Martti oli syntynyt vuonna 1934, ja passi on leimattu siten, että se menee umpeen 5.10.1949. Sodan aikana Ruotsiin viedyllä lapsilla ei välttämättä ollut vielä kuitenkaan passia, lappu vaan kaulassa, jossa tiedot. Passin mukaan Martti on mennyt käymään Sundsvallissa uudestaan ollessaan 15-vuotias ja ollut siellä muutaman kuukauden. Iän perusteella, voidaan olettaa, että Martti on mahdollisesti ollut siellä töissä. Ne jotka asioista jotain tietävät ovat poistuneet tästä elämästä. On harmi, että asioista ei ole silloin aikoinaan otettu selvää. Asiaa ei silloin oikein ymmärretty eikä meidän suvussa näistä asioista oikein puhuttu. Tässä on Martin kuva, jossa hänellä on oikein iloinen ilme. Martti oli sellainen hiihtäjäpoika nuorena. Kuvan ja passin ovat lapset sutanneet, sanoi Seija lopuksi ja laittoi setänsä vanhan passin kiertämään.

Seija Suoranta esittelee sotalapsena olleen setänsä Martti Äikkään käytössä ollutta vanhaa matkalaukua

Keskustelussa selviää, että kansallisarkistossa on tietoja sotalapsista, mahdollisesti myös Martista, jossa niitä voi päästä katsomaan. Ihan helposti tämä ei kuitenkaan käy. Tähän tarvitaan ensinnäkin lupa, ja kun luvan on saanut, on asiakirjoja mentävä paikanpäälle tutkimaan.

Kirkkomaalaus, valokuva kotitalosta ja visakoivuinen kippo, sota-ajan puhdetyö

Sirpa Karjalainen-Niskanen esitteli Rotjanlahdelta Vpl. Pyhäjärveltä kotoisin olleen isänsä Viljo Karjalaisen kolme muistoesineitä. Yksi esineistä on maalaus Vpl. Pyhäjärven kirkosta, jossa on hienot puiset kehykset. Sen tekijä ei ole tiedossa, mutta maalaus on ollut Karjalaisten kotona jo Pyhäjärvellä.

Sirpan paras ja rakkain muisto on valokuva, jossa on hänen pappansa, isänisän, rakentama ja omistama talo Rotjanlahdessa. Hienossa mustavalkoisessa kuvassa on ihmisiä pihassa ja mukava tunnelma. Valokuvan takana on teksti: ”Kotimainen valokuvain suurennusliike Helsinki”. Talo on edelleen olemassa. Sitä pitää nykyään vapaa-ajan asuntonaan venäläinen upseeri vaimonsa ja lastensa kanssa. Taloon on aina päässyt katsomaan, kun siellä on käyty. Sisällä on vielä jäljellä myös hienot Viipurista haetut tiilimuurit. Sirpa on ehtinyt käymään Rotjanlahdessa muutaman kerran isänsä kanssa, joka on kuollut vuonna 2010, ja myös senkin jälkeen. Kuvan esittelyn yhteydessä tulee esille myös, että tarinaillassa paikalla olleen Jouko Pakarisen, 97v, kotitalo Keljassa oli ollut vain noin kilometrin päässä tästä talosta. He olivat Pyhäjärvellä olleet siis lähinaapureita, mutta eri kylästä. Kolmantena muistoesineenä Sirpa esitteli isänsä sota-aikana Syvärillä puhdetyönä tekemän visakoivuisen kipun vuodelta 1943.

Vanhempiensa kotitalon seinällä Rotjanlahdessa ollut Vpl. Pyhäjärven kirkkoa esittävä maalaus Sirpan kädessä

Sirpan rakkain muistoesine Karjalasta on valokuva hänen pappansa rakentamasta kotitalosta Rotjanlahdessa. Seija Hirvikoski tutki kuvan taustalla olevaa tekstiä

Koppa ja pellavaliina

Eila Mäkinen (os. Malinen) oli tuonut mukanaan kaksi muistoesinettä Vpl. Pyhäjärveltä Puikkoisista. Maliset asuivat lähellä junarataa, jonka varteen parin kilometrin päähän oli jatkosodan aikana tehty pieni vankileiri. Eila kertoi kuinka he olivat äitinsä Hiljan kanssa lähteneet käymään vankileirillä ja vieneet mukanaan vähän ruokaa.

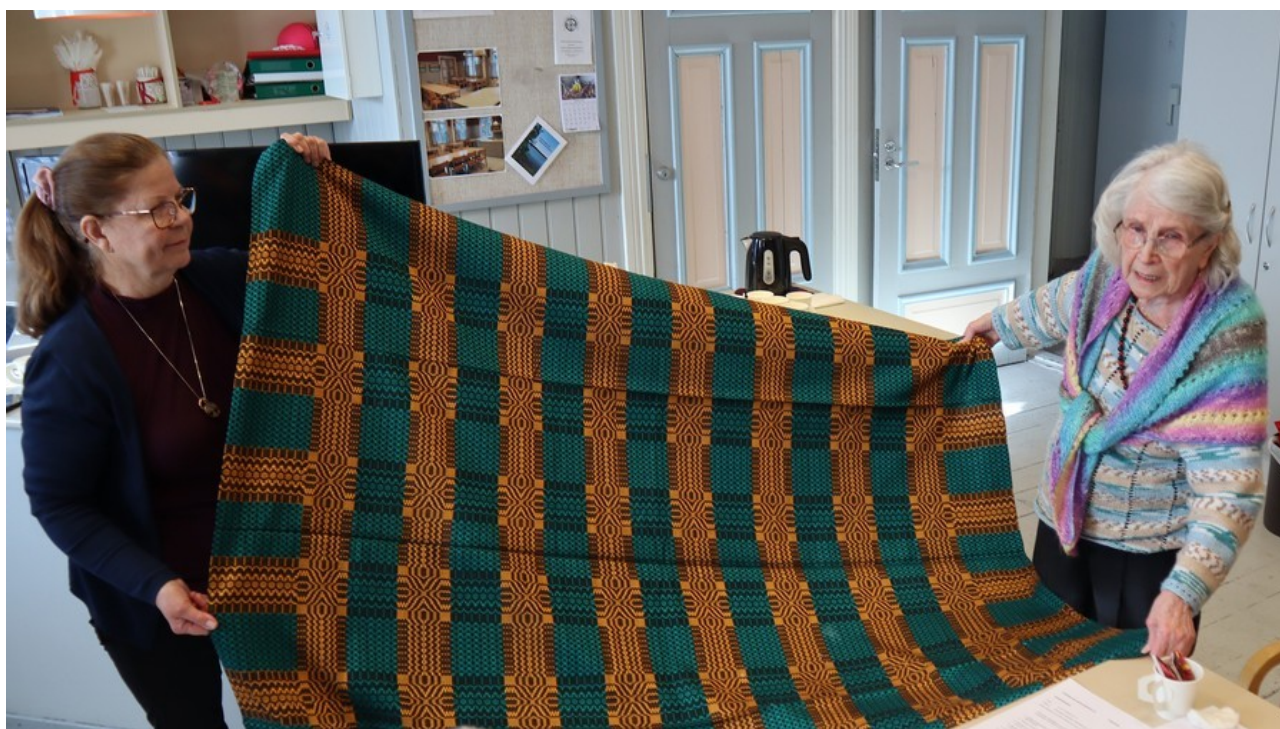
– Äidin kanssa mentiin käymään vankileirillä, joka oli pari kilometriä meiltä, ensin peltojen yli ja sitten rautatietä pitkin kävellen. Sanottiin, että mennään ratavahin talolle, jonne pieni vankileiri oli tehty. Se oli tuttu paikka, sillä siskoni (Aili Haapanen) kummit (Simo ja Lydia Aalto) olivat olleet täällä ratavahtina.

Eilan muistona jatkosodan ajalta Vpl. Pyhäjärveltä on venäläisen vangin hänelle antama koppa

Äiti oli leiponut ruislimppua, joka laitettiin puoliksi. Limpun puolikas, lanttua ja jotain muuta ruokaa laitettiin pussiin ja vietiin vangeille syötäväksi. Äiti sai vangeilta kiitokseksi isomman kopan, josta en tiedä onko se enää olemassa. Sitten kun oltiin jo pois lähdössä, niin yksi vanki näytti kädellä ja kutsui luokseen venäjäksi huudahtaan ”liapuska, liapuska, iti suta, iti suta”. Vartija sanoi, että minua pyydetään sinnepäin, ja sitten vanki antoi miulle tän kopan. Olen pitänyt ja säilyttänyt koppaa kuin kukkaa kämmenellä, erikoisena ja hyvänä muistona sieltä Pyhäjärveltä läheltä kotoa, kertoi Eila.

Toisena muistoesineenä Eilalla oli upea värikäs pöytäliina, jonka hän oli saanut perintöä omalta äidiltään Hilja Maliselta, joka puolestaan oli saanut sen äidiltään. Eilan mummo oli ollut hyvä käsityöihminen, joka kutoi paljon kankaita mm. pyyheliinoiniin ja mummo oli tehnyt myös tämän värikkään pellavaliinan. Liina ja sen värit ovat säilyneet hämmästyttävän hyvässä kunnossa.

Eilan äidiltään Hilja Maliselta perintönä saama värikäs pöytäliina, jonka on Vpl. Pyhäjärvellä kutonut hänen mummonsansa. Eija tytär avustaa liinan esittelyssä. Liinaa katsellaan ja ihastellaan kuinka hämmästyttävän hyvin sen värit ovat säilyneet.

Silmälasit, virsikirja ja säilytysrasia

Seija Hirvikoski esitteli aluksi Vpl. Pyhäjärveltä Larjavasta kotoisin olleen Varpu-isomummon (äijän äidin) vanhoja silmälaseja. Silmälasien sangat ovat ilmeisesti joskus katkenneet ja niitä on korjattu, tai niitä on muuten vaan jatkettu. Varpu oli Seijan mukaan ollut maan hiljaisia, joka ei pitänyt itsestään ääntä, ja joka oli elänyt kovan elämän. Varpu oli jäänyt äidistään orvoksi heti syntymän jälkeen, ja hänellä oli ollut useita äitipuolia ja kotoa lähtiessään myös isäpuoli.

Toinen Seijan esittelemä muistoesine oli Varpu-isomummon vanha virsikirja, jossa käytön jäljet ovat hyvin selvästi näkyvissä. Varpu oli kotoaan Larjavasta käynyt vähiin joka pyhä Pyhäjärven kirkossa, joten virsikirja ja lasit ovat olleet ahkerasti käytössä.

Seija Hirvikoski esitteli Larjavasta kotoisin olleen Varpu-isomummon paljon käytössä ollutta virsikirjaa ja silmälasia

Kolmantena muistoesineenä Seijalla oli kaunis puinen rasia, jossa säilytettiin valokuvia. Rasiasta ei ole sen paremmin tietoa, että mistä on tullut, mutta rasia on kuitenkin ollut käytössä valokuvien säilytyspaikkana jo siellä kotona Larjavassa.

Villakarsta ja keritsimet

Oiva Kaasalainen esitteli villan käsittelyyn käytettyjä työkaluja villakarsta ja keritsimiä. Lisäksi katsottiin 70-luvulla nauhoitetusta, vanhoja karjalaisia työtapoja esittelevästä videosta miten näitä työkaluja käytettiin. Lampaat kerittiin kaksi kertaa vuodessa. Villa selvitettiin nyppimällä ennen karstaamista. Ensin karstattiin villa selväksi ja kuohkeaksi ja sitten karstattiin uudelleen ja tehtiin lepeille kehrättäväksi.

Tarinaillan osallistujat katsovat kiinnostuneina, kun Oiva Kaasalainen näyttää videolta vanhoja työtapoja lampaan villan käsittelystä .

Vihkisormus ja Vpl. Pyhjärven kansallispuvun vyö ja vyölliset

Eijan kädessä mummoltaan Hilja Maliselta muistoksi saama vihkisormus

Eija Puusa esitteli ensin vihkisormusta, jonka oli saanut mummoltaan Hilja Maliselta, joka oli kotoisin Vpl. Pyhjärven Puikkoisista.

– Olen saanut tämän sormuksen 56-57 vuotta sitten. Sormus on Hilja-mummon vihkisormus, joka annettiin minulle kutsumalla minut juhlallisesti mummon kamariin. Muistan, että Juho-pappa, jolla oli aina pieni huumorinpilke silmäkulmassa sanoi, että ”ko hää ruppee minust erroo tekemään jo.” Vuoron perään sinne kutsuttiin sitten minun serkkujani. Seija-serkku sai muistaakseni toisen sormuksen. Sormus on paksu ja painavaa kultaa, vaikka ei siinä ole mitään tekstejä, mutta tämä on sieltä Karjalasta. Olen ollut vasta 10-11-vuotias silloin, kun sormuksen sain, mutta olen onneksi ymmärtänyt säilyttää sen.

Toisena muistona Karjalasta Eijalla oli mukana Vpl. Pyhjärven kansallispukuun kuuluva vyö ja vyölliset. Eijalla on kotona myös koko puku, joka on aikoinaan kuulunut Vpl. Pyhjärveltä kotoisin olleelle Helmi Pärssiselle.

Eijan puku on sama puku, joka Helmi Pärssisellä on yllään valokuvassa Impi Wiikan kirjassa Vpl Pyhäjärvi sivulla 395.

Impi Wiikan Vpl Pyhäjärvi-kirjassa on kuvateksti: Nykypolven pyhäjärveläisiä naisia ”omassa” puvussa. Kirja on painettu vuonna 1950, mutta Eijalla ei ole varmaa tietoa siitä, että oliko puku Helmin käytössä jo Vpl. Pyhäjärvellä vaiko vasta Kiikassa, jonne hänen evakkotaipaleensa oli johtanut.

– Helmin puoliso Juho oli äidin eno, joten meidän perheessä häntä kutsuttiin yleensä Juho-enon Helmiksi, kertoo Eija, joka selittää myös sitä miksi Helmi Pärssisen puku on juuri hänellä.

Eija esittelee Vpl. Pyhäjärven kansallispuvunsa vyön ja vyölliset, jotka ovat samat kuin oikeanpuoleisessa kuvassa Helmi Pärssisen yllä. Helmin kuva on Impi Wiikan kirjassa Vpl. Pyhäjärvi sivulla 395.